

PROLOOG

OKTOBER 1959.

St Mary's Primary School, Billinge, Merseyside

De wind gierde langs het rode bakstenen gebouw. Het was bitterkoud, zoals het alleen op een schoolplein kan zijn.

Ik keek toe, ineengedoken aan de zijkant van een natte regenpijp, terwijl drommen kinderen hinkelden en touwtje sprongen. Er waren ook jongens die tegen een voetbal schopten, lachend en schreeuwend, terwijl hun stemmen door de bijtende wind heen klonken. Ik speelde niet mee.

Niemand vroeg me om te spelen. Ik wist niet eens zeker hoe ik moest spelen. Toen in elk geval niet meer.

Er waren dagen dat ik, toen ik zes jaar oud was, niet eens zeker wist hoe ik heette. Het was zo lang geleden dat ik mijn naam had gehoord.

Ik wenste dat ik een dikkere jas had, zoals sommige andere kinderen.

Een jongen van mijn leeftijd kwam naar me toe lopen, met de air van iemand die een klus te klaren had. 'Mijn grote broer wil met je uit,' zei hij nuchter en hij knikte met zijn hoofd naar de andere speelplaats, waar de klas boven ons aan het spelen was. 'Hij wil je vriendje zijn en hij wil een antwoord.'

Ik was compleet verrast. Hoe had hij me überhaupt opgemerkt? Ik, zonder naam.

'Nee, nee, nee,' antwoordde ik automatisch. 'Ik kan met niemand uitgaan. Ik zit in het klooster.'

Het jongetje knikte, alsof hij dat al wist, en hij huppelde weg met de informatie. Een paar minuten later kwam hij weer tevoorschijn en zei: 'Mijn broer zegt dat hij op je zal wachten. Als hij groot is, zal hij je komen zoeken.' Hij haalde diep en belangrijk adem en vervolgde: 'Zelfs als je in Afrika bent!'

Daarmee draaide hij zich om en ging terug om verslag uit te brengen bij zijn broer. Ik stond aan de grond genageld, half onder de indruk, half verbijsterd. Waar was Afrika eigenlijk? Ik had geen idee, ik wist wel dat het ver weg was. Maar ik wist dat dit het eerste teken van genegenheid en aandacht was sinds ik mijn huis en mijn familie was kwijtgeraakt. Dit was de eerste keer dat iemand aardig tegen me sprak. En toen, en ik begreep niet echt waarom, voelde ik een dikke traan over mijn wang rollen en op mijn gehavende zwarte schoenen spatten. De vriendelijkheid van het jongetje had mijn ziel geraakt en gevormd op een manier die geen enkele wreedheid ooit zou kunnen of willen.

Jaren later, toen ik worstelde met flashbacks en herinneringen aan de verschrikkingen die ik in het klooster had meegemaakt, pakte mijn geweldige man Jack mijn hand en zei glimlachend: 'Ik zal altijd van je houden. Ik zal je komen zoeken, zelfs als je in Afrika bent.'

Die kleine jongen, wiens naam ik nooit heb gekend, had me een reddingsboei gegeven. Een reden om te glimlachen en een reden om me geliefd te voelen. Toen alles om me heen haat en vijandigheid was, was hij een lichtgevende baken in een heel donkere wereld. En ik wist dat ik me hem de rest van mijn leven zou herinneren.

HOOFDSTUK 1

Er klonk een gil, vlak naast mijn oor, en mijn grote broer Freddie schreeuwde: 'Au! Pas op voor je knokige elleboog, Marie. Recht in mijn rug!'

Ik draaide me om en rolde bij hem vandaan, terwijl ik het kleine beetje deken pakte dat ik kon meenemen. Maar ik was nu klaarwakker, dankzij Freddie die in mijn oorschelp schreeuwde. En het grote bed waarin we allemaal sliepen, was een wirwar van armen en benen. Mijn ouders, Fred en Kathleen, sliepen aan de andere kant, met ons kleine broertje Peter tussen hen in. Ik kon gewoon niet comfortabel liggen. En Freddie had gelijk, mijn scherpe knieën en ellebogen waren hier niet welkom. Niet dat ze het ergste gevaar van deze opstelling waren, want als iemand in bed plaste, waren we allemaal drijfnat en stonken we nog ook.

Mijn buik rommelde, dus kroop ik onder de dekens vandaan en baande me een weg door de slaapkamer, waarbij ik mijn teen stootte aan de bedpan die al tot de rand was gevuld met de plas van vannacht. Ik liep de trap af naar de kleine keuken, die eigenlijk niet meer was dan een stenen aanrecht en een vervallen oud fornuis, in de uiterste hoek van de woonkamer gepropt.

Onze woning, een klein gehuurd huis in Oldham, bestond uit twee kamers, één op elke verdieping. We hadden geen tapijt en heel weinig meubels en er hing een vage vochtgeur. Boven was de slaapkamer, waar wij, drie kinderen, een bed deelden met onze ouders. De warmte van de dunne dekens werd aangevuld met papa's overjas en het vloerkleed van de open haard

beneden. De baby, Christine, sliep in een wieg aan de zijkant van het bed, maar meestal belandde ze ook ingeklemd tussen de lichamen. Alles bij elkaar was het warmer. En het was gezellig.

Ons enige toilet, een ouderwets gemak, stond buiten in de achtertuin. Er was geen doorspoelsysteem. In plaats daarvan bleef de ontlasting in een open riool totdat de wc werd gevuld met vuil water uit de gootsteen, waardoor hij kantelde en er water door het systeem werd gestuurd om het afval weg te spoelen.

Ik was een mager, klein meisje en was doodsbang dat ik in het slijmerige water zou vallen en zou verdrinken in de poep.

‘Dood door poep,’ zou Freddie me vertellen, zijn ogen dansend van ondeugendheid. ‘Dat is wat er met jou zal gebeuren, Marie.’

De tuin stonk naar rioolwater – op zonnige dagen stonk het hele huis. Ik kon de geur op het achterste van mijn tong proeven en voelen prikken in mijn neus. Maar goed dat we in Oldham vooral motregen hadden en niet veel zonneschijn om van te kokhalzen.

‘Ze hadden jaren geleden al moeten worden afgekeurd, die poepdozen,’ zei mijn vader altijd. ‘We lopen achter de feiten aan.’

Maar om de een of andere reden kantelde de onze tot ver in 1955 nog steeds en stonk hij enorm.

In de provisorische keuken was ik in de kastjes aan het zoeken naar iets te eten toen mama achter me verscheen.

Ze was een kleine dame, misschien 1,55 meter lang, met gitzwart haar en een vriendelijk, afgeleefd gezicht. En hoewel baby Christine nog maar een paar maanden oud was, zwol mama’s buik alweer op, met haar vijfde kind in evenzoveel jaar.

‘Brood en boter als ontbijt, Mairin,’ zei ze tegen me. ‘Sorry, liefde.’

Ze kwam uit Noord-Ierland en vond die versie van mijn naam mooi. Zij en mijn vader waren de enigen die hem gebruikten.

Mam was eind jaren veertig helemaal alleen overgekomen uit Belfast, op zoek naar werk.

Uiteindelijk vond ze een baan als schoonmaakster in een ziekenhuis en zij en mijn vader hadden elkaar vervolgens ontmoet in de Star Inn, vlak bij ons huis, en waren voor elkaar gevallen onder het genot van een glas Guinness. Toen mam eenentwintig was en pap zesendertig trouwden ze en kort daarna kwam Freddie. Ze verhuisden naar Ruth Street in Oldham. Vader was daar zelf geboren en sliep als baby in een lade bij de open haard.

Ik stelde me graag voor dat ze in het begin dolverliefd en gelukkig waren geweest.

Maar zoals alles bij ons thuis leek er deze dagen een tekort aan geluk te zijn. Het was nog te vroeg voor The Beatles om de wereld te vertellen dat 'Money Can't Buy Me Love'. Maar met geld hadden mijn gezin en ik op zijn minst een beetje plezier kunnen kopen. En wat snoep.

Ik lag 's avonds laat in bed en luisterde naar mama en papa die aan het kabbelen en bekvechten waren.

'Gewoon een biertje, meer vraag ik niet!' zei hij dan, in zijn brede Oldhamse accent.

Daarna klonk mam, die haar stem verhief en ik stelde me voor dat ze haar handen in de lucht gooide: 'Echt niet! We hebben geen geld, Fred. We hebben zes monden te voeden en er is er nog een onderweg.'

De armoede was verlamdend. Op goede dagen was er genoeg geld om stoofpot of gebakken aardappeltjes te maken voor het avondeten. Op slechte dagen aten we drie keer per dag boterhammen met jam. En op echt slechte dagen kregen we een draai om onze oren en een lege buik.

Toen ik twee jaar oud was, kon ik nog steeds niet lopen en had ik kromme benen. Mijn vroegste herinnering was waar-

schijnlijk dat ik mezelf optrok aan de zijkant van de kachel en me afvroeg waarom mijn benen van zacht plastic waren gemaakt en niet van botten, zoals die van Freddie. De maatschappelijk werkers kwamen en schudden afkeurend hun hoofd.

‘Uw dochter heeft rachitis,’ zeiden ze tegen mijn moeder. ‘Ze heeft vers voedsel nodig. Melk. Eieren. Ze heeft zonlicht nodig. Dagjes uit, weg uit Oldham.’

Mijn moeder trok haar wenkbrauwen op. Ze hadden haar net zo goed kunnen vertellen dat ze me op een ruimteschip naar de maan moesten zetten.

Mijn dieet moet iets zijn verbeterd, in ieder geval voor een korte tijd, want uiteindelijk leerde ik lopen. Hoewel mijn benen altijd een beetje gebogen waren en mijn voeten te plat.

Maar de armoede was chronisch. Het was als houtworm, die alles infecteerde en verpestte. En een paar eieren veranderden niets.

Er was geen geld voor traktaties, dagjes uit, nieuwe kleren. Dat hoorde allemaal thuis in een andere straat en een ander leven. Mama waste jaar in jaar uit dezelfde luiers op een plank bij de gootsteen. Als onze kleren niet meer konden worden genaaid of opgelapt, gingen we naar een rommelmarkt of Tommyfield Market om koopjes te scoren.

Toen we bij de rommelmarkt aankwamen, was het een gekkenhuis. Er was een golf van koopjesjagers, die vloekten en schreeuwden en naar voren drongen. Midden in de menigte werd ik bijna van mijn voeten getild.

En toen brak er ergens vooraan een handgemeen uit.

‘Dat is One-Arm Rosie,’ vertelde Freddie me, giechelend, op zijn tenen. ‘Ik kan haar vanaf hier zien, mensen afranselend.’

One-Arm Rosie was een bekend figuur op de rommelmarkt en haar houten arm, een dodelijk wapen, was de reden dat ze meestal wegliep met de meeste koopjes. Ze baande zich een

weg naar voren, vloekend en scheldend uit volle borst.

Ze was zo klein dat ze tegen het einde van de uitverkoop meestal bedolven lag onder een stapel kleren, tassen en schoenen.

Ze had iets kwaadaardigs over zich, waar ik als klein meisje doodsbang voor was. Ik stelde me verschillende scenario's voor over hoe ze aan haar houten arm was gekomen – allemaal even beangstigend en vergezocht.

Maar toen ik zag hoe ze zich een weg door de menigte baande, vroeg ik me af of ze haar arm had afgehakt, zodat ze een pestkop kon zijn op rommelmarkten. Het werkte heel goed voor haar.

Op de een of andere manier drongen ook Freddie, Peter en ik ons door de massa, sluipend tussen de benen van mensen en onder hun ellebogen door.

Ik vond het heerlijk om alle kleren te passen, hoog opgestapeld op de houten schragentafels. Het maakte me niet uit dat ze oud en muf waren.

'Het zijn kleren van dode mensen,' vertelde Freddie me met een glinstering in zijn ogen.

Maar ik stak mijn tong uit en paradeerde rond in mijn nieuwe kleren. Het kon me niet schelen. Na de rommelmarkt gingen we op weg naar de markt. Het was ijskoud, we liepen ineengedoken tussen de kraampjes met de wind die om elke hoek waaide. Ik hield Peter in de gaten, terwijl mama winkelde.

En ik wist dat het een goede dag was, want ze kocht een half pond pens voor mijn vader. Het was een delicatessie voor hem. Hij at het gedrenkt in zout en azijn, weggespoeld met een blikje bier.

Toen we naar huis liepen na ons dagje uit, volgeladen met koeienhiel en bloedworst, lamsschenkels en niertjes, voelde ik een golf van geluk.

Ik hield van die dagjes uit met mijn moeder.

‘Je bent zo’n goede hulp, Mairin,’ zei ze tegen me. ‘Ik weet niet wat ik zonder jou zou moeten, schat.’

Eens per maand laadden we de kinderwagen vol met wasgoed en gingen we naar het washuis, waar we op de banken zaten naast alle vrouwen uit de buurt. Het was onaangenaam plakkerig in de nattigheid en de warmte, maar ik was gefascineerd door de plek. Ik leunde voorover en luisterde naar de roddels en de praatjes. Mijn mond viel open en mijn ogen puilden uit.

‘Nou, ik nooit! Niet zij! Ik dacht niet dat ze het in zich had. Niet na de laatste keer.’

De verhalen werden steeds beter. We konden ons geen lokale krant of televisie veroorloven, maar die hadden we ook niet nodig. We hadden het washuis.

Maar onze uitjes waren slechts een tijdelijke ontsnapping aan het zware leven thuis. De druk van het arm zijn, woog op mijn lieve moeder. Sommige dagen stond ze er letterlijk dubbel van gebogen. Vader deed zijn best, werkte af en toe als een voddenboer. Hij sjokte door de geplaveide straten rond ons huis en riep: ‘Oude vodden! Alle oude vodden!’ Als ik zijn kar hoorde, rende ik opgewonden de straat op en reikte met mijn korte armpjes naar hem toe, zodat hij me kon optillen en me kon laten zien welke schatten hij in zijn houten kruiwagen had verzameld: oude spreien, versleten shirts en rokken, sokken met gaten erin. Er waren ook kleine meubeltjes, stoelen of misschien een tafeltje. Daarboven, in de armen van mijn vader, voelde ik me als een prinses die haar koninkrijk overzag. Hij was straatarm, smerig en ongewassen, analfabeet en ongeschoold, maar voor mij was hij mijn held. Door hem voelde ik me helemaal veilig.

Net als ik was papa een kletskous. Hij vertelde graag verhalen over zijn dagen in Birma, tijdens de oorlog.

‘We sliepen op een slangenbed,’ vertelde hij mij en Freddie, terwijl we ineenkrompen van afschuw. ‘We vochten met onze blote handen tegen tijgers.’

‘Wauw!’ floot ik, mijn gezicht rood van bewondering. Hij had ook een tatoeage van de Taj Mahal op zijn arm. ‘Die heb ik in India laten zetten,’ vertelde hij. ‘Vier roepies.’

Papa groeide als een held met elk verhaal dat hij ons vertelde. Ik nam elk woord gulzig in me op. Ik had vragen die duurden tot bedtijd en daarna, en papa beantwoordde ze allemaal met eindeloos geduld.

‘Dus wat deed er meer pijn pap, de slangen of de tatoeage?’

‘En was je niet eens bang voor de tijgers?’

‘Als je niets vraagt, leer je ook niets,’ zei papa met een glimlach. ‘Stop nooit met vragen stellen, Mairin. Want soms zijn vragen alles wat we hebben.’

Het was een les die ik snel leerde.

Mama kon niet werken, niet met kinderen om voor te zorgen. Er zat maar één jaar tussen elk van mijn broers en zussen. Ze had nauwelijks de tijd om over de geboorte van een van haar kinderen heen te komen en dan was ze alweer zwanger.

Kleine Johnny, haar vijfde kind, werd geboren in april 1956. ‘Elk kind is een geschenk van God,’ zou ze ons vertellen. ‘We zijn dankbaar voor iedereen.’

Maar er was geen vreugde in haar ogen, geen dankbaarheid in haar stem toen ze sprak. Ze was een diepgelovige Ierse katho-
liek en ze wendde zich tot de Heer in elke crisis, meer in hoop dan in verwachting.

En soms voelde het alsof God ons in Ruth Street was ver-
geten. Op een keer waren Freddie en ik op straat aan het spelen,

toen een grote bulldog, met een meisje achter zich aan, Freddie aanviel. Arme Freddie was zo geschrokken dat hij zonder te kijken de straat op rende.

Onze straat was normaal zo rustig, maar op dat moment was er een bestelbus van een slager bezig met leveringen en ik gilde van afschuw toen Freddie onder een wiel terechtkwam en zijn hoofd met een misselijkmakende klap op de keien terechtkwam.

‘Freddie!’ schreeuwde ik.

Papa kwam naar buiten gerend met baby Johnny in zijn ene arm en hield Freddie in zijn andere arm. Ik stond erbij met een wit gezicht en duizelde van de schok bij wat ik net had gezien.

Freddie werd met spoed naar het ziekenhuis gebracht, zijn lichaam slap en bleek, en papa, met tranen in zijn ogen, probeerde me wanhopig gerust te stellen. ‘Het komt goed met hem,’ beloofde hij me. ‘Wacht hier met je moeder en zorg voor de kleintjes, Mairin. Bewaak het fort. Dan ben je een braaf meisje.’

Papa sprong op de bus, op weg naar het Royal Oldham Hospital, terwijl wij thuis op nieuws wachtten.

‘Bid voor Freddie,’ zei mama tegen ons. ‘Bid tot de Heer.’

Freddie kwam een week later thuis, met zijn hoofd in het verband. Hij zag eruit als *The Invisible Man* uit de tv-serie.

Papa was heel voorzichtig met hem. Maar mama klopte op het verband en riep: ‘Hallo! Iemand thuis?’

Het maakte haar aan het lachen, maar Freddie niet.

Zelfs op die leeftijd kon ik zien dat het niet juist was dat mama dat grappig vond. En ik voelde een onbehaaglijk gevoel dat ik niet kon verklaren. Die avond aten we allemaal toast voor we naar bed gingen, maar hoewel mijn buik rommelde, kon ik niets verteren.

Ik keek naar Freddie's pijnlijke hoofd en ik zag mama's lachende gezicht en ik voelde me ziek.

Een andere keer was Peter met Freddie en mij op de keukentafel geklommen. We deden alsof we op een trampoline stonden, sprongen op en neer en gilden van plezier. Mama was bezig met Christine en Johnny. Maar in een fractie van een seconde tuimelde Peter van de tafel af en viel met een klap en een krak op de stenen vloer.

Het was een hel! Mama kwam schreeuwend en huilend binnen. De burens kwamen en er werd een ambulance gebeld en Peter ging met loeiende sirenes naar het ziekenhuis. Ik was zelf net vier jaar oud, te jong om het gevaar te begrijpen, en in eerste instantie was ik opgewonden door het hele voorval. Ik was jaloers dat ik zelf niet in de ambulance had gemogen.

Maar kleine Peter moest maandenlang doorbrengen in het Booth Hall-kinderziekenhuis in Manchester. Er werd een bot uit zijn dijbeen gehaald en een tijdje dachten de artsen dat hij zijn been misschien wel zou verliezen.

Naarmate de tijd verstreek en ik me de gevolgen van het ongeluk realiseerde, werd ik geplaagd door schuldgevoelens. Ik was tenslotte het oudste meisje, degene die de leiding had. Mama vertelde me altijd dat ze op me kon rekenen.

Waarom had ik niet goed voor hem gezorgd?

Het kwam zelden voor dat mama en papa het ziekenhuis konden bezoeken en ik mocht helemaal niet op bezoek komen. We misten Peter vreselijk. Na verloop van tijd mocht hij op huisbezoek komen, maar dat was maar af en toe en het voelde bitterzoet. Hoe blij we ook waren om hem te zien, er heerste een ongemakkelijke spanning, omdat we wisten dat hij binnenkort weer naar het ziekenhuis moest en ons allemaal thuis moest achterlaten. Het maakte mijn schuldgevoel des te erger en ik kwelde mezelf, omdat ik hem op die tafel had geholpen.

Telkens als we hem uitzwaaiden, met tranen stromend over onze wangen, baden we voor zijn veiligheid. Later, toen we een